

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Levetidsanalyse av byggeråstoff i Norge 2025

September 2026

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Oppsummering	3
1 Innledning	4
2 Metode og datagrunnlag	4
3 Resultater	6
4 Tolkning.....	7
Figurer	8

Oppsummering

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har, med utgangspunkt i mineralnæringens driftsrapporter, beregnet gjenværende levetid for uttak av byggeråstoff i Norge. Levetidsanalysen viser hvor lenge aktive uttak i Norge kan være i drift basert på rapporterte gjenværende reserver og dagens uttaksnivå. Resultatet er presentert per kommune som et vektet gjennomsnitt av levetiden til uttakene i kommunen.

Levetidsanalysen viser at 27 % av kommuner har ingen aktive uttak av knust fjell, og 37 % kommuner vil være tomme om ti år, gitt nåværende situasjon. Samtidig har 55 % av kommuner ingen aktive uttak av sand eller grus. De fleste kommunene befinner seg i kategorier med enten veldig kort, eller veldig lang levetid. 56 % av kommuner har over 20 års levetid på sine uttak av knust stein, og 30 % har tilsvarende levetid på uttak av sand og grus.

Som del av analysen publiseres også et interaktivt kart som viser ressurs situasjonen for hver enkelt kommune. Med ressurs situasjon mener vi her levetiden til aktive uttak og den forventede tilgangen på byggeråstoff i egen kommune og regionen. Dette kan brukes som et verktøy i lokal arealplanlegging.

Denne kartløsningen er tilgjengelig her: <https://www.dirmin.no/levetidskart>

1 Innledning

Byggeråstoff er en ressurs som utvinnes i alle Norges fylker og i de fleste kommuner. I 2025 ble det solgt hele 79 millioner tonn¹ byggeråstoff i Norge, og det meste brukes i bygge- og anleggsbransjen. Spesielt veibygging krever mye byggeråstoff, som betyr at det er behov for denne ressursen i hele landet. Samtidig er steinmasser tunge og dyre å frakte, det er derfor viktig å ha tilstrekkelig lokal tilgang til byggeråstoff. Dette krever strategisk forvaltning av ressursene på et lokalt nivå.

En levetidsanalyse viser forventet levetid for aktive uttak av byggeråstoff i kommunene, og kan brukes som et hjelpemiddel i arealplanlegging. Analysen er gjort på nasjonalt nivå og presentert i en interaktiv kartløsning. Dette kan være et nyttig verktøy for valg av strategi i kommunenes interne ressursforvaltning.

Innen byggeråstoff skilles det mellom produktene knust fjell (ofte referert til som pukk), som utvinnes ved sprengning og knusing av fjell, og sand og grus, som hentes ut som løsmasse. Knust fjell og sand og grus har forskjellige bruksområder, så der knust fjell i stor grad benyttes til veiformål, benyttes sand og grus i hovedsak til betongtilslag. Det er av den grunn viktig å ha bevissthet om tilgang til begge produktene.

Derfor er det gjort separate analyser på levetiden til disse to produktene. Man kan da oppdage at en kommune som har grusuttak med lang levetid, kanskje har kort levetid på uttakene av knust fjell, eller omvendt. Analysen er gjort på kommunes tilgang på jomfruelige masser som er levert av uttak som omfattes av mineralloven.

2 Metode og datagrunnlag

For å estimere kommunenes fremtidige tilgang på jomfruelig byggeråstoff er det tatt utgangspunkt i dataen mineraluttakene selv leverer gjennom sin årlige driftsrapportering til DMF. Her oppgir tiltakshaver hvilke mineralprodukter som er utvunnet, hvor mye som er tatt ut og hvor mye som er solgt. Dette vil si at kun de uttakene som omfattes av mineralloven er medregnet i denne analysen, da kun de er pålagt å levere driftsrapport. Bruk av overskuddsmasser faller utenfor mineralloven og er derfor ikke kartlagt.

¹ [Harde fakta om mineralnæringen](#)

Tallene for gjenstående masser er hentet fra driftsrapportene for 2025, mens tall på masser som er utvunnet baserer seg på et tre-års gjennomsnitt. Altså gjennomsnittet av mengden masser utvunnet i 2023, 2024, og 2025 per uttak. Dette gir et mer robust grunnlag fordi det tar høyde for uttak med sporadisk eller varierende drift.

Det er regnet ut separate levetidsestimater for knust fjell og for sand og grus, da produksjonen av disse to byggeråstoffene kan variere veldig innad i en kommune. Å holde produktene adskilt vil gi et mer nøyaktig inntrykk av ressursituasjonen i hver kommune. I denne rapporten er løsmassene sand og grus kategorisert sammen. Det er også tatt høyde for at noen uttak selger både knust fjell og løsmasser. For disse uttakene er det antatt at andelen knust fjell og løsmasser i de gjenstående reservene tilsvarer andelen i de massene som er hentet ut de siste tre årene.

Levetiden er først kalkulert per uttak, og så satt sammen til et vektet snitt på kommunalt nivå. Å bruke et vektet snitt forhindrer at uttak med liten drift, og dermed svært lang levetid, påvirker kommunens levetid for mye. Dette fører derfor til et mer nøyaktig bilde av ressursituasjonen.

3 Resultater

Levetidsanalysen estimerer hvor lenge aktive uttak kan opprettholde dagens produksjonsnivå basert på rapporterte gjenværende reserver. Kommunenes levetid er fordelt i kategorier for å forhindre å avsløre driftssensitive opplysninger om uttak i kommuner med færre enn tre uttak.

Analysen gir følgende antall kommuner i hver levetidskategori:

Estimert levetid	Knust fjell	Sand og grus
0 år	95 (27 %)	196 (55 %)
Mellom 0 og 5 år	13 (4 %)	12 (3 %)
Mellom 5 og 10 år	23 (6 %)	16 (4 %)
Mellom 10 og 20 år	27 (8 %)	27 (8 %)
Mellom 20 og 50 år	78 (22 %)	43 (12 %)
Over 50 år	121 (34 %)	63 (18 %)

Tabell 1: Antall kommuner innen hver kategori av levetid. Andel kommuner i parentes.

Andelen kommuner innen de forskjellige levetids-kategoriene er illustrert i Figur 1 for knust fjell og i Figur 2 for sand og grus. Levetid på 0 år betyr at kommunen ikke har uttak av det aktuelle produktet, eller at tiltakshaver i uttakene har rapportert at de har ingen gjenstående reserver. Tallene for knust fjell viser at dette gjelder 27 % av kommunene i Norge. Disse kommunene er altså avhengige av byggeråstoff fra uttak i andre kommuner. 37 % kommuner vil være tomme for knust fjell om ti år, gitt nåværende produksjon. 56 % av kommunene har, imidlertid, en levetid på over 20 år.

For løsmasser kan man se at hele 55 % av kommunene i Norge har ingen uttak av sand eller grus. Dette kan skyldes at forekomster av sand og grus er mer spredt enn forekomster av knust fjell. Dessuten er det noen kommuner som ikke har noen sand- og grusforekomster innenfor sin kommunegrense. For disse kommunene kan det være relevant å bruke maskinsand fra knust fjell som et substitutt for sand og grus. Dette krever imidlertid mer bearbeiding av massen og er dermed mer ressurskrevende.

Figur 3 og Figur 4 viser hvilke kommuner som befinner seg i de forskjellige kategoriene og gir et inntrykk av ressurs situasjonen i regionen. Interaktive versjoner av disse kartfigurene er tilgjengelige på våre hjemmesider på www.dirmin.no.

4 Tolkning

Det er viktig å understreke at kort levetid i analysen ikke nødvendigvis er et tegn på dårlig forvaltning. Analysen viser levetiden til aktive uttak, ikke kommunens samlede byggeråstoffressurser. Kommunen kan for eksempel være flink til å bruke overskuddsmasser og dermed ha mindre behov for nye masser, uten at dette fanges opp i analysen.

Utfordringen oppstår dersom kommunen mangler oversikt over framtidig behov og tilgang på byggeråstoff. Fra et område reguleres til mineraluttak til uttaket er i drift, kan det gå mange år. Kommuner med en estimert levetid på under 10 år, og som ønsker å være selvforsynte, bør derfor vurdere framtidig tilgang på byggeråstoff i god tid.

Hvis en kommune finner ut at de har kort levetid har de flere alternativer:

Utvide eksisterende uttak: Kommunen kan regulere nærliggende arealer til mineraluttak, gitt at ressursene der er av tilstrekkelig kvalitet.

Åpne nye uttak: Kommunen kan sette av areal til mineraluttak rundt forekomster som tidligere ikke er utnyttet.

Kjøpe byggeråstoff fra andre kommuner: Hvis nærliggende kommuner har uttak med lang levetid og byggeråstoff av god nok kvalitet, kan kommunen velge å kjøpe byggeråstoff derfra. Dette kan være særlig aktuelt for kystkommuner med god havnetilgang, fordi transport av byggeråstoff med båt ofte er rimelig.

Selv om en kommune har lang levetid i analysen, er det ikke sikkert at den har masser av riktig kvalitet til alle formål. I analysen er løsmasser og knust fjell behandlet som homogene produkter, det vil si at variasjoner i kvalitet ikke er tatt hensyn til. I praksis kan kvaliteten variere, særlig for knust fjell.

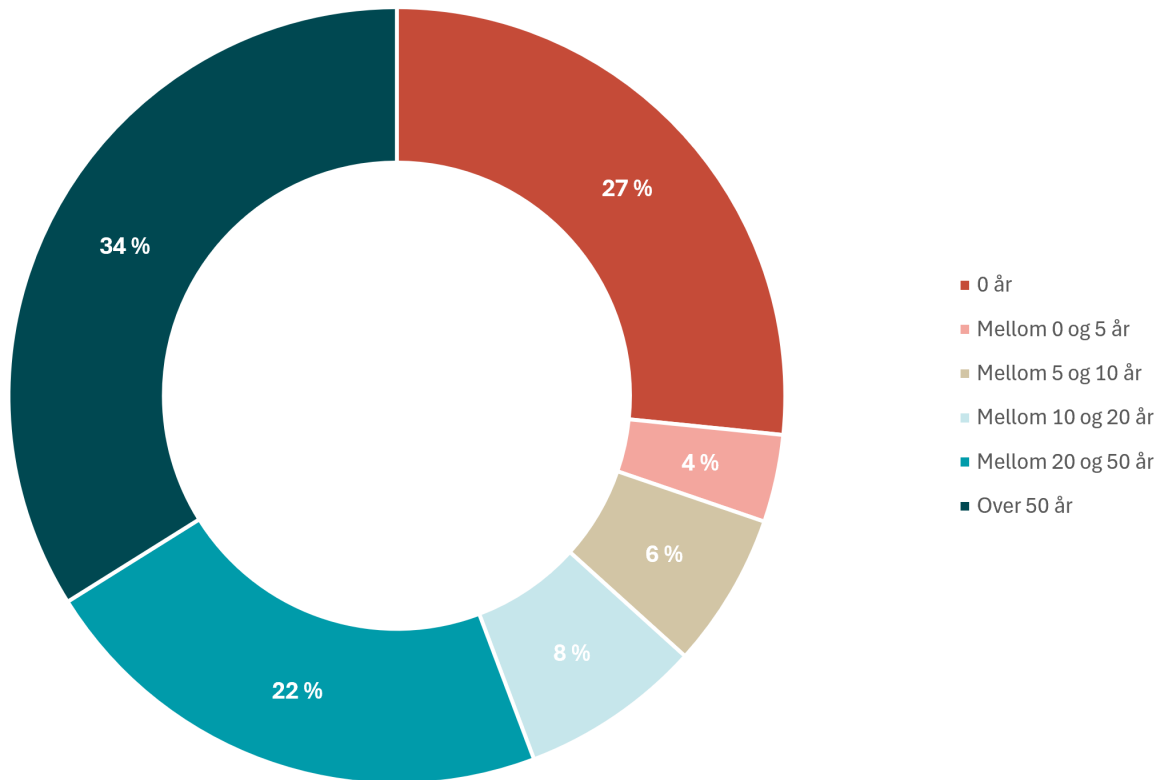
En kommune kan derfor ha lang levetid på sine uttak uten at massene tilfredsstiller kravene til alle typer prosjekter. Det er derfor viktig å bruke masser med riktig kvalitet til riktig formål. Byggeråstoff av høy kvalitet bør ikke brukes der masser av lavere kvalitet er tilstrekkelig.

Hensikten med analysen er å gi arealplanleggere et bedre grunnlag for planlegging.

Kartene kan vise at levetiden til uttak i egen kommune og nabokommunene er så kort at det kan være behov for å utvide eksisterende uttak eller etablere nye for å dekke framtidige behov. Kartene kan også vise det motsatte. Dersom nabokommunene har uttak med lang levetid, kan det være mulig å dekke behovet gjennom disse i stedet for å åpne nye uttak i egen kommune. Det kan gi kommunen større handlingsrom til å bruke arealene til andre formål.

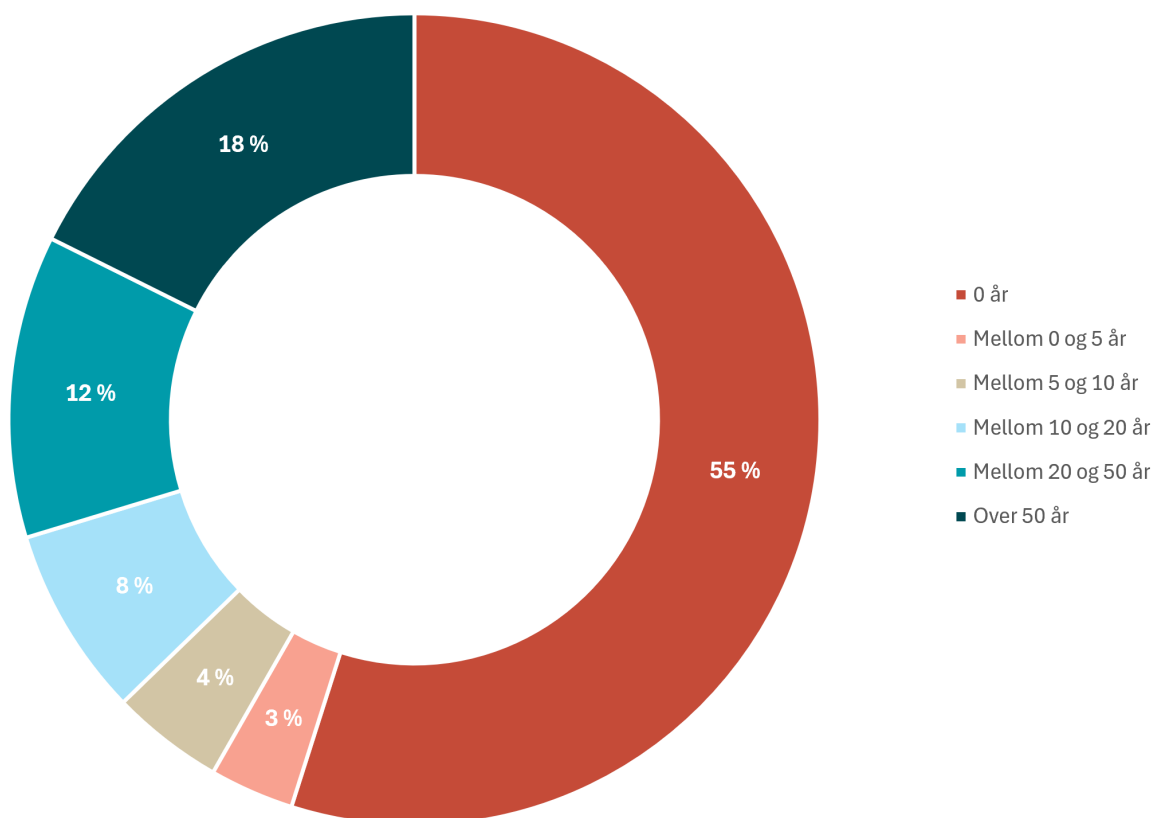
Figurer

Knust fjell

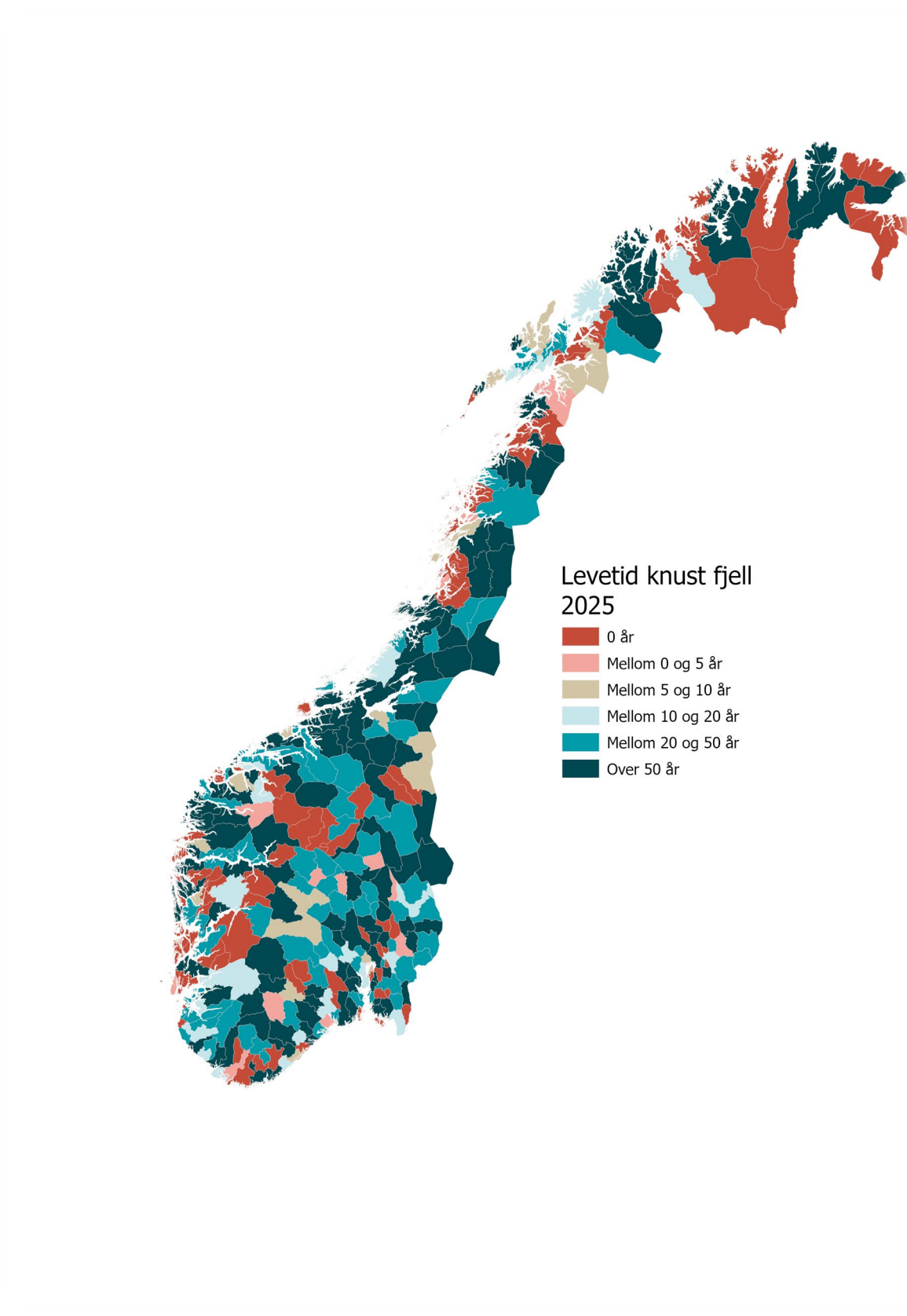

Figur 1: Andel norske kommuner per levetidskategori innen knust fjell

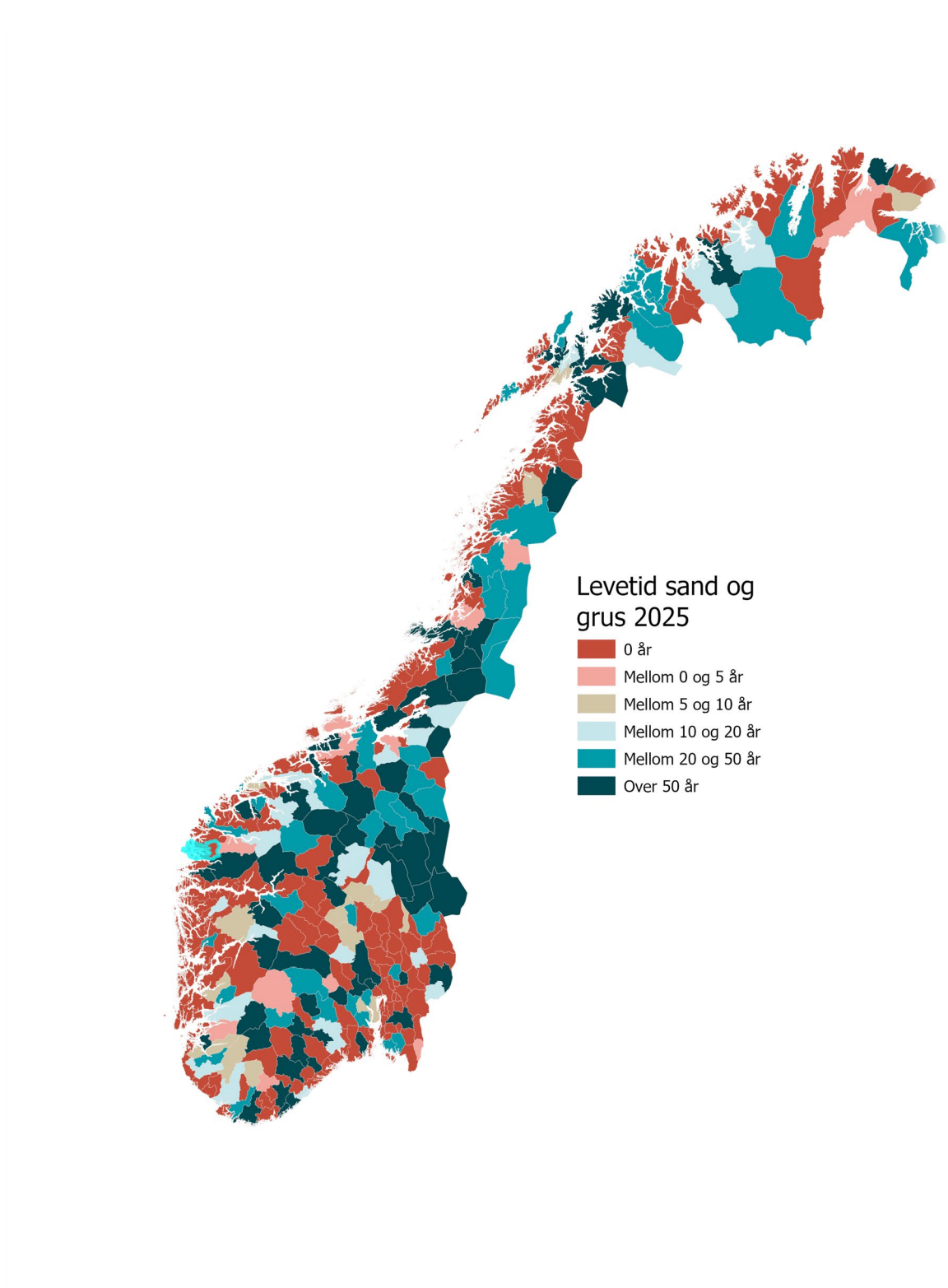
Sand og grus

Figur 2: Andel norske kommuner per levetidskategori innen grus

Figur 3: Gjennomsnittlig estimert levetid på uttak av knust fjell i Norge per kommune

Figur 4: Gjennomsnittlig estimert levetid på uttak av grus i Norge per kommune

Direktoratet for mineralforvaltning

med Bergmesteren for Svalbard

Ladebekken 50

N-7066 Trondheim

TELEFON + 47 73 90 46 00